

DISSERTATIO
DE
BIBLIOTHECA ORDINANDA.

Cujus
PARTEM POSTERIOREM,

CONS. AMPLISS. FACULT. PHILOS. ABOËNSIS,

PRÆSIDE

Mag. FREDR. WILH. PIPPING,

Hist. Litter. Professore Publ. & Ord.

nee non

Biblioth. Imp. Acad. Præfecto,

PRO LAUREA

P. P.

CAROLUS ANTONIUS SANMARK,

Stipend. Publ. Satacundensis,

In Audit. Med. d. XXI Jun. a. MDCCCXIX.

h. p. m. f.

ABOÆ, typis FRENCKELLIANIS.

DISSERTATIO

BIBLIOTHECA ORDINARIA

PARTI POSTERIORI

Consilium Facultatis Philosophiae

PRESIDE

MAG. FREDR. WILHELM PIPPING

Mag. Fredr. Wilhelm Pipping

Mag. Fredr. Wilhelm Pipping

Mag. Fredr. Wilhelm Pipping

Mag. Fredr. Wilhelm Pipping

Mag. Fredr. Wilhelm Pipping

Mag. Fredr. Wilhelm Pipping

Mag. Fredr. Wilhelm Pipping

Mag. Fredr. Wilhelm Pipping

Mag. Fredr. Wilhelm Pipping

ABO. typis Frenckellianis

Hoc parvi tamen habentes, qui externa in libris collocandis non curant, illud quidem minime ferendum, sed simul haud difficili negotio effugiendum, judicant, volumina cujusque formæ discernenda esse urgentes, & disjunctas tantum sic eorum familias secundum disciplinarum cognitionem atque distinctiones collocandas. Quod judicium a nostris plane abhorret sensibus, quibus indulgendum existimantes nihil pretii tribuimus ordini omnibus numeris non absoluto, vel ejusdem regulis omni exceptione haud superioribus, quales esse oportet, ad quas ita digeratur Bibliotheca, ut usum quendam *Realis* ejusdem dispositio præstet. Ordini non ubique servato nomen hoc jure non competit, cum ordinatum nihil simul inordinatum esse possit. Catenæ instar ruptæ, turbandis magis quam illustrandis atque confirmandis hominum mentibus intervit librorum collocandorum ratio hic illic interrupta, adeoque perturbata vere dicenda, quam ubi deficientem intellexeris, duce plane carens in deserto errabis, ubi locorum continuatam reperias seriem ignarus. Unde efficitur, ipsam illam libros ejusdem vel cognatæ materiæ singulos quandocunque placuerit inveniendi, unoque intuitu copiam eorum omnem comprehendendi facilitatem, quam inprimis spectant Bibliothecas *Reali* instruentes via, ad contrarium ducente hac remotam perire. Nec perspecto quidem communi omnium cujusvis formæ collectionum, pari lege, etsi diverso loco, dispositarum nexu, facilis cuivis erit liber quivis repertu. Non enim cuivis nota est forma libri, quo opus habet, nec raro fiet, ut vel consummatissimum rei librariæ doctum quædam lateat editio operis, quod igitur alia quam qua in Bibliotheca forsan adest forma frustra quæret. Scripta autem quæ plurimis edita vicibus multiplici comparent forma, quis invenire potest, nisi visitatis omnibus diversæ magnitudinis seriebus, nescius quippe formæ, qua in ea Bibliotheca existent?

§. VI.

Tantis obstitam difficultatibus *Realem* Bibliothecas ordinandi rationem esse tamen quæ commendent commoda quædam, magni admodum usus, cum putent sine dubio multi; jam videamus quænam & cujus momenti ea sint. In quo expectationem, multa multorum laudatione rationis illius excitatam, turpiter fallere forsan videbimur, exilia & numero & vi argumenta in commendationem ejusdem prolata recensescentes; sed æqua lance perlitata in utramque partem re nos sane duo tantum hæc digna quæ refellantur comperta habemus, scilicet ordinem esse maxime, ut ait CICERO (Lib. II. de Orat.), qui memoriæ lumen afferat, & eodem duce opes litterarum facillime a quocunque investigari. Ex altero colligunt, curam Bibliothecæ gerentibus facillimam futuram eam, ubi memoria adjuti momento quovis recordari queant, ubinam liber quisque exstet; alterum videndi legendique cupidos alios spectat, quorum oculis ita subjectam volunt penum librariam, ut uno intuitu quid quantumque disciplinæ cujusque sit æstimare, & librum quem optaverint sine ullo negotio ipsi promere possint. Neutrum vero ejus esse usus, quem sperant, difficultatibus *Realis* rationis, quas supra exposuimus, rite perpensis facile apparet. Ejus hæc omnes sunt indolis, ut systematis, scientiarum natura & cognatione rati, vim ludentes, explicari non possint nisi violatis quibus ordinis omnis continetur idea legibus, perturbatisque iis quæ in ordinem redigenda erant; unde non potest non evenire, ut nec memoriæ ejus qui Bibliothecæ præest subveniatur, nec facilis ulli hanc lustrandi, utcunque aperta cuivis pateat, copia detur. Ubi enim causa, vim effectura, deest, desideretur etiam, necesse est, hæc. Ad utrumque separatim quæ respondeantur insuper consideraturis, illud quod attinet primum quærendum nobis est, quare primas in Bibliotheca curanda memoriæ concedant, cujus satis sufficiens esse non potest, nisi in tenui admodum re servanda

vanda usus. De libros promte inveniendi facilitate, ex eorum
 iusta ubi materia postulet collocatione oriunda, glorientur,
 quibus placeat; inanis autem iactantiæ opinionem haud fugi-
 entes, persuadere certe nemini poterunt ut Bibliothecam, ali-
 quanto lautioris quam privati cujusque copiæ, soli Bibliote-
 carii memoriæ custodiendam tradat. O immensam, Papæ! me-
 moriæ facultatem, quæ vices indicis suppleat omnes! Quæ
 decem, quinquaginta, centena, aut plura voluminum millia,
 quasi in repositoio condita, ita habeat nota, ut quandocun-
 que opus fuerit, singulum quodvis seorsim spectandum exhi-
 beat! Nonne hæreat aliquando? Nonne vacillet, incertaque
 huc illuc erret, moram pariens, catalogi litteras quos consu-
 lere non pudet omnibus ignotam? Fingas vero divinam illam
 memoriam, quæ index sit Bibliothecæ jam satis ornatae, ut
 nec incrementorum ulla superfit spes, nec novæ dispositionis
 necessitas; imparem tamen oneri se subtrahet certe ferendo
 hæc eadem, ubi nunquam absolvendo labore commutandæ per-
 petuo sint librorum sedes, cunctaque Bibliotheca sæpius tur-
 cesum pollicentibus, & ordinandi lege quoque iusta adeo de-
 finita, ut memoriam juvare possit, ipsa tamen illa mutatio
 irritam memoriæ vel tenacissimæ vim non potest non reddere,
 æternam ei sacrificinam struens. Idem fere efficiet plurimorum
 opera in Bibliotheca quaque ampliore administranda utendi ne-
 cessitas. Nec enim omnes mirificis illis animi donis instruxit
 Deus, nec ita tamen catalogorum usum antiquatum, & *Realis*
 Bibliothecam disponendi viæ præstantiam præbatam, putes.
 Scientiarum formam ut taceamus, quotidie mutata, nec non
 disensionis semper inter doctos plenam, illa etiam, quæ be-
 neficæ admodum per se est naturæ, ingeniorum varietas,
 consensum notionum quibus ordinis usquequaque æqualis ima-
 go animis diversorum hominum informetur, adeo concordem
 non fert, ut suum secutus exemplar alter alterius iudicio
 sta-

statam rationem non conturbet interdum, vel deferendo violet. Unde sequitur, confusos alios atque alios libros, nunc hoc, nunc alio eos digerente, promente, reponente, admodum difficiles tandem repertu futuros, cum certis numeris, ad certum locum referendis & in catalogo indicatis, signati non sint. Ad secundum autem illud argumentum, in *Realis* ordine facilitatis nomine commendando positum, quam librorum copiam æstimaturis & in suum usum conversuris quibusvis advenientibus præstet, observandum est, neque ad probandum quod volunt valere id, nec si valeret, admittendam ulla conditione esse facilitatem eam. Præterquam enim quod dubia, quæ plurimum gignunt negotii in ordine librorum constituendo, moras quoque in iisdem jam ordinatis investigandis ubique nestant, eo graviores, quo magis a sensibus ordinantis quærentium differant judicia, copia etiam Bibliothecæ quo lautior fuerit, Iustrandi studiosos eo minus poterit non irretitos impedire, non solum digerendi legum haud facile conscios, sed etiam in multitudine illa fines & distinctiones classium atque ordinum discernere ægre valentes. Quare inconsulte omnino agere judicentur, qui his & aliis incommodis se aliosque obruere studio quasi nituntur, recta ad propositum finem ducentis *Indicis* immemores *Realis*, h. e. secundum rerum in libris suis quas persecuti sunt scriptores seriem dispositi, quo manibus Bibliothecam cognoscere cupientium tradito, & plenius & facilius, nec non minori cum temporis dispendio, ante oculus ponuntur opes, quantumvis magnæ atque variæ. Quis etiam, nisi videndi fortius quam legendi cupiditate ductus, per loculamenta incertus errare amet potius quam catalogi unam & alteram evolvere plagulam, ubi & tota librorum cujusvis disciplinæ copia ad æstimandum aperta patet, & singuli quivis, opus quibus sit, sine multa laboris & temporis jactura inveniuntur, signati numeris, quorum ductu deinde eodem fere momento in armariis dignoscuntur? *Indicem Realem*,

cujus igitur multiplex est usus summaque necessitas, confidenti moras haud fane leves injicere non ignoramus dubia eadem, quæ supra §. II. reputavimus, ex ambigua aut mixta plurimorum scriptorum indole fluentia; eas autem minoris hic censemus momenti, utpote ita, nec difficili negotio, tollendas, ut & delineationem quandam brevioris operis, in limine ejusdem jam spectandam exhibens auctor, filum lecturis porrigat Ariadneum, & titulos librorum dubiorum sæpius referat, quoties ad eas ventum sit materias, quibus suo jure sese accommodare videantur. Occurritur a quibusdam, Catalogi ejusmodi *Realis* quos haud latet usus, saltem ubi desideretur is, *Realis* opus esse librorum ipsorum ordine; sed inconsiderate: nam antequam seriem librorum ad argumentorum tenorem accommodare possis, horum conspectum tibi præbeat, necesse est, Catalogus *Realis*, non tantum plenam disponendorum notitiam generans, sed etiam delineationem, eamque accuratissimam, continens systematis scientiarum & artium, quibus explicandis libri in Bibliotheca exstantes intervniunt. Qualem qui habeat catalogum, cur hoc contentus non fruatur, sed incommodissimi illius consilii, libros in Bibliotheca eodem modo collocandi, in equuleum se conjiciat, fane haud intelligimus. Hæc de vi ordinis *Realis* ad usum Bibliothecæ parabilem reddendum parum idonea. Hunc vero eo usque licentiæ extendendum minime esse, ut libris utendi opportunitatem advenientibus omnibus parantes, & perpetuas Bibliothecæ custodibus pariamus ærumnas, & ipsam in summum discrimen fortunarum vocemus, est quod monere adhuc liceat, a facilitate libros adeundi ducto in argumento excutiendo dum versamur. Suppellectilem librorum sine duce inspicere optanti quidem ingenio cuique detur: non invidemus. E loculis autem promere? — Avrat Deus! — Non dubitamus fore, qui difficilis hoc judicent morositatis, liberum liberalium artium usum præcludentis; reputantes autem iidem incuria atque abusu quantum
hac

hac in re peccetur, consultius certe judicabunt, prudentia ea vere ne detrimenti quid capiat gaza libraria, quam ignoto cuique liberum ad eandem aditum aperire. Nec enim notitia librorum imbuti amoreve ducti sunt omnes Bibliothecam adentes, sed plurimi nova miraque spectandi, aut eruditionis simulandi, studio feruntur, quos eosdem plerumque jubet animus manibus contrectare libros, quorum quippe aliter æstimare nequeunt pretium, cum harum rerum peritus nemo certe gravabitur, catalogo perlustrato investigatum librum, cujus visu animum pascere juvet, ab iis petere quorum est lecturis sua adesce opera. FLACIOS quidem & LINDENBROGIOS esse speramus nostra ætate perpaucos; turbæ autem, ægritudinis plurimæ, nec non damni interdum, inde oriundæ, quod e ferie sua educta volumina suum in locum non reponantur, perpetuæ sunt. Pauci quorum fert mos libros loculis extrahere hos oculis ita designare solent, ut inferentibus rursus satis tuto credatur. Ubi forte vacui quid sit in vicinio loci, in eodem, in superiore, vel in inferiore, pluteo, parum refert, illuc injiciunt librum, aut si forte paullo arctius constrictus stet ordo, extractum inserturi reliquorum minores quosdam de eo pone alios detrudunt. Ex quo utroque fit, ut turbata ferie frustra deinde quærantur libri hi, nonnisi casu ita ferente reperiundi.

§. VII.

Difficultates igitur, in quibus tollendis opera perit & oleum, nullis compensantem commodis *Realem* libros in Bibliotheca sistendi rationem, jure meritoque improbare nobis vili, palmam *Formali* illi jam deferre quid dubitemus? Et plurimum quidem ad hanc commendandam cum valeat, dixisse, eam nullis obsitam, quibus altera illa urgetur spinis, ullos nec dispositioni nec usui librorum injicere scrupulos, eo breviores jam esse possumus, quo diutius in *Reali* examinanda

mo-

morati sumus; ne vero nimis nobis sumere videamur, ficto tamen transeunda non sunt pede quæ in vitiis habentur quædam, vel in commodis præcipuis numeramus *Formalis* Bibliothecam ordinandi methodi: adeoque paucis quæ huc pertinent ut absolvamus, restat.

Vitio ordini, quem vel eo jure nostrum vocare liceat, quia in Bibliotheca Universitatis nostræ Litterariæ Fennicæ instructuenda valuit, præprimis datum comperimus, præter ea quæ defectum tangunt virtutum, *Realis* falso tributum, quod, casu magis quam consilio locum monstrante, non diversæ tantum sed hæud raro alienissimæ materiæ scripta consociata, ridiculum, imo turpe præbeant colluviei spectaculum, unde nulla non ignorantie vel negligentie calumnia in eum cadat, cujus opera in ordinem redigendus fuerit acervus ille. Ludibrio autem & despectu nonne digni potius sunt illi, qui se ipsos & alios speciosa magis quam vera ordinis imagine ludentes, cachinnos in rem incompoliti nihil, nihil odiosi, habentem effundunt? Nec enim nexus, omnes liberales artes intima familiaritate junctas intercedens, disensionem quandam inde timendam finit, quod Theologici argumenti liber pluribus adjungatur Medicis, Philosophicis, vel aliis alius indolis, nec cognitionis omnis necessitas atque utilitas insignem adeo dignitatis locum scientiæ cuidam concessit, ut prior, quemadmodum pretio, ita honoris quoque loco habeatur hæc vel altera. Quodsi ipsi quidem libri majoris sint pretii alii, alii minoris, respectu scilicet tam ad vim & copiam argumenti in iis tractati, quam ad ipsorum indolem & internam & externam, habito; nil tamen impedit quominus promiscue eos, externa ut ferat species, vicinitatis in societatem jungamus. Non enim de pretio libri multæ laudis, vel multorum nummorum, quid detrahatur ignobili pauperaque vilioris vicinia, hæud fecus ac fatuo proximus assidere jussus in convivio sapiens, flul-

titia ejus nil derutum patitur de præstantia sua, sed hæc ita multo magis elucet, quemadmodum comparata maxime eminent contraria omnia. — Quid autem in his tam claris explicandis diutius versemur. Persuadere vix possumus nobis, incommoda utriusque Bibliothecæ digerendi rationis collata rite perpendentem aliquem, nisi præjudicio auctoritatis captum, vel a mente desertum, serio pro *Reali* contra *Formalem* pugnare, cujus ne cogitari quidem potest nuper exeuſſo gravius malum.

§. VIII.

Causas quod attinet, usum *Formalis* ordinis potissime suadentes, primo loco positas vellemus aptissime congruentem omnium membrorum compositionem externam, & hinc natam insignem formæ pulcritudinem, quibus mirum quantum dignitatis & decoris Bibliothecæ conciliatur. Speciem quidem, ut librorum singulorum, ita Bibliothecæ universæ, tanti haud facimus, ut vel pretium nunquam non permanens cultu ornatuque additum, vel ad usum aliquid in cumulum ita accessisse, existimemus; sed quemadmodum in plurimis rebus ea maxime placent, quæ plurimum habeant suavitatis cum utilitate junctæ, jucunda simul ac fructuosa, sic optime consultum erit rebus Bibliothecæ, tam ad ordinem & curam, quam ad usum pertinentibus, imprimis publicæ, cujus opes spectandæ haud rarius exhibentur quam utendæ, si ita instructam habeamus, ut dulce oculis quoque spectaculum præbeat animorum illud suavissimum pabulum. Quem in finem libros ratione ligaturæ atque formarum magnitudinis collocandi consilium mirifice omnino confert. Codicibus tantæ similitudinis, ut unius ejusdemque familiæ speciem referant armaria plurima vicina, ligamenti Gallici hæc, Anglici vel Italici illa, Pergameni, Coriacei cæt. rursus alia, quamplurimam offerentia copiam, testas, veste velut, parietes aut referta tota atria inspiciens, ocu-

oculisque longos percurrere ordines, æquabili adeo gradu sensim decrescentes, ut nisi ultima primis conferens magnitudinis differentiam non deprehendas; suavi ordinis primo jam intuitu sensus allicientis simulacro delectatus, pasci hoc amabis spectaculo, iterum iterumque renovando, & dulce sic utili mixtum sentiens, libros evolvendi negotium eo hilarior adibis.

Nec minori ad probandum quod volumus vi gaudet, secundo loco quam commemorandam duximus, perfacilis & expedita Bibliothecarum, vel Alexandrina majorem, disponendi celeritas, quam fert *Formalis* modus, annua negotia mensis spatio restricta definiens. In unum enim locum colligendi quæ facie conveniunt volumina, & inde quæ maxima fuerint prima semper eligendi, utpote quo majora eo prius loculamenti reponenda, negotium exigui certe est laboris, cum multis continuisque illis ærumnis comparatum, quibus ad argumentorum ductum disponendi ratio abundat. Alia vero, quæ moras huic operi interponant, vel dubia, in quibus hærendum sit, creent, nulla omnino videmus.

Ex eodem hoc fonte fluit, quæ multo majoris est facienda, rite dispositos semel libros continendi constitutumque aliquando ordinem perpetuo servandi potestas, nullas in sensim confluentibus ad prius comparatam copiam adjungendis, nullas in hujus interea usu, difficultates admittens. Vacuis enim, ubi relictum aliquid fuerit spatium, vel demantur, si his uti placuerit, codices lignei, locis facile reponuntur libri quivis, quot quantosque ferat & armariorum conditio atque numerus, & voluminum priorum facies atque forma. Et sane nil impedit, quominus vacua restent hic illic inter libros diversi coloris diversasque eorundem formas spatia, aut interim ligneis, vicem suppleantibus verorum, compleantur codicibus, cum non in omnem eventum supputatus, adeoque nec admodum frequens

quens & copiosus horum esse hic debeat usus, sed ad certum tantum tempus suffecturus. Quodsi autem spatii quod sit, novis supplementis non sufficiat capiendis, & accedentes igitur ad sui similes aggregare haud liceat libros, alio loco collocentur hi, eadem tamen lege ac cæteri. Quidni enim digerendi ratio eadem, ubicunque appareat, eundem efficiet æquabiliter ordinatæ pulcritudinis sensum, si modo nimis frequenter non rumpantur series librorum aliis aliis ligaturæ intervenientibus, nimis variam discoloremque sic speciem offerentes? Quod ne fiat, optimi forte consilii erit, supplementa uberiora peculiari in atrio sistere, sensim deinde, prout plura adhuc accesserint, ita digerenda ut & hic ordinis velut facies cluceat. Incrementis igitur vel quotidianis aucta Bibliotheca, mutatione tamen & perturbatione stabiliti semel ordinis opus haudquaquam erit,

Ubi autem nonnisi unius ejusdemque ligaturæ spectaculum in atrio quovis præbere volens, movenda aliquando duxeris diversæ faciei volumina loco, una gaudentibus jam replendo, nec multum hinc metuendum est negotii, quod & rarius factu necesse sit, & indicum veterum usum rarissime tollat, Sæpe armaria juvabit tota quanta in alium locum, minime turbata librorum serie transferre; quo facto novis opus non est catalogis, sed signis tantum horum mutatis. Transferendorum vero ordo ubi novis simul sit miscendus, reficiantur quidem, necesse est, vel de integro scribantur eæ Catalogi Localis plagulæ, quibus exhibebuntur transpositæ & mutatæ hæ series, sed & cætera hujus Catalogi, eaque longe maxima, pars, ut Bibliothecæ ipsius, immota manebit, & in Indicibus Alphabetico atque Reali notarum ac numerorum tantum correctione fatis ad usum, libros commode & promte inveniendi rationem spectantem, fiet. In quo quod sit operæ, parum omnino

mnino molestiarum habet & brevi transeundas libros evolventibus moras injicit,

Habes, Lector Benevole! de *Bibliotheca ordinanda* judicium nostrum, parum quidem limatum, sed acri mentis intentione jampridem reputatum, firmisimam animo ingenerans fidem, qua vivere mirifice delectat,
